

AWIN protokol pro krůty je zaměřen na intenzivní systémy pro rostoucí krůty (obou pohlaví - krůty a krocany), hodnocení by mělo být provedeno 1-2 týdny před porážkou. Věk zvířat při hodnocení je klíčový. Z důvodu zvýšeného rizika porušení welfare na konci produkčního cyklu, kdy zvířata jsou více náchylná k projevům problémů s welfare.

## Rozhodnutí k použití

Metodika průchodu hejnem pro farmářské použití byla založena především na jejím potenciálu jako platné, efektivní a přesné metody pro poskytování spolehlivého hodnocení kritických otázek welfare, které jsou běžné u drůbeže určené na výkrm. Jednoduchost metodiky znamená, že vyžaduje pouze krátký trénink a náklady na hodnocení jsou signifikantně redukovány, přesto potenciálně umožňují vyšší stupeň homogenity při hodnocení. Tento nový přístup nezahrnuje manipulaci s krůtami a tímto minimalizuje dopad na krůty, je méně náročný časově i na personál.

## Úvodní informace pro hodnotitele

Před samotným hodnocením chovu musí hodnotitel vědět, jak se obrátit na majitele farmy, jak organizovat návštěvu na produkční farmě krůt, jak se chovat na farmě, jak prezentovat protokol jeho spolehlivost a užitečnost výsledků.

## Základní požadavky na hodnotitele:

- znalost hodnotícího protokolu, aplikace jeho použití a možná omezení použití protokolu
- znalost praktik na farmě a charakteristiky chovu krůt
- znalost přirozeného chování krůt
- znalost tržních a produkčních tlaků, pravidel sanitace, běžných onemocnění

## Kontaktní farmáře

Je nezbytné kontaktovat farmáře a naplánovat návštěvu farmy s ohledem na její denní rozvrh, řízení skupiny, v rámci výběru budovy, která má být hodnocena. Je důležité zdůraznit, že při hodnocení welfare nehrozí nebezpečí krůtám/krocánům ani zúčastněným osobám. Všechny procedury prováděné během hodnocení jsou neinvazivní a rutinní úkony, které každý farmář provádí v rámci denní kontroly. Doba a míra zapojení farmáře je individuální.

## Potřebné vybavení

Nutností je mít nachystané záznamové listy, tablet nebo smartphone, psací potřeby, fotoaparát, měřicí pásmo nebo laserové měřidlo, bezpečnou pracovní obuv, jednorázové kombinézy, nálevky na boty a dezinfekci.

## Biosekurita

Biosekurita je klíčová. Hodnotitel by nikdy neměl být potenciálním zdrojem šíření choroby. Jednorázové kombinézy a nálevky na boty jsou nezbytné, i když bude v prostorách farmy provedena další dezinfekce. Kombinézy by měly být stejné barvy, jaká je normálně používaná farmářem. Jednorázové kombinézy jsou obvykle zvířaty vnímány jako podezřelý, což způsobuje změny chování. Poskytnutí oblečení farmou je také možné, ale mělo být předem potvrzeno vedoucím farmy. Vhodnost oblečení a obuvi konzultujte s farmářem.

## Příjezd na farmu a další činnost

Po příjezdu by hodnotitel měl vyhledat majitele chovu nebo hlavního zooteknika, zodpovědného za zvířata a požádat ho o seznámení s bezpečnostními pravidly na farmě. To zahrnuje oblasti, které si je třeba uvědomit z bezpečnostního hlediska jako jsou dopravní cesty, nebezpečné stroje a nebo hlídací psi.

Během hovoru by měl být prezentován protokol s uvedením cílů, přibližného času hodnocení, harmonogramu činnosti a pořadí indikátorů. To farmáři poskytne informace o tom, kde se budou hodnotitelé pohybovat.

Ačkoliv postup v protokolu hodnotícího welfare nemůže být měněn, plán by měl být projednán tak, aby provádění hodnocení nezasahovalo do harmonogramu každodenních prací.

Při pohybu na farmě by měl být hodnotitel nenápadný. Rušení pracovníků nebo zvířat by mělo být co nejmenší.

Znalost chování je klíčová při vstupu do haly, kde jsou krůty drženy. To nejen zajistí adekvátní hodnocení, ale také umožní identifikaci projevů agresivity, hrozby nebo strachu.

## Další rady, jak se na farmě pohybovat a chovat:

- před vstupem do každé haly požádejte o povolení
- nenechávejte brány a dveře otevřené, poté co jimi projdete
- vyhněte se chůzi přes krmivo nebo krmný žlab, i když je prázdný
- vyhněte se hlasitému mluvení a prudkým pohybům
- nenechávejte žádné předměty v dosahu zvířete
- soustředte se na práci po celou dobu

## Bezpečná manipulace

Prezentovaný hodnotící protokol je navržen pro užití zkušeným hodnotitelem. Bezpečnost a welfare jsou nejdůležitější. Hodnotitel, farmář nebo zvířata by nikdy neměla být ohrožena.

## Postup hodnocení

Sběr dat je organizován ve 3 fázích poslední je dotazník na farmáře.

Před vstupem do haly je nutné znát:

Objekty: počet hal, jejich rozměry (délka a šířka), typ, teplota, vlhkost, fotoperioda a ventilace, počet zvířat v každé hale.  
Krůty/ krocany: jaký hybrid, pohlaví, počet na farmě, hustota obsazení  
Krmení: typ krmiva, spotřeba, režim, druh podavače  
Pítí: spotřeba vody, typ napáječek  
Mortalita a utracení: incidence a hlavní důvody

Každá návštěva zahrnuje pohovor s farmářem a sběr dat zaměřených na ukazatele založené na managementu a

## Zdrojích.

Odpovědi nebudou zahrnuty do konečného výsledku, ale mohou být použity k pochopení důvodů problémů s welfare, které mohou vyplynout z protokolu. Počet krůt v každé hale je potřebný k výpočtu podílu zvířat vykazujících problémy s dobrými životními podmínkami. Hodnocení při průchodu hejnem by měl provádět jeden hodnotitel.

## V hale

### Fáze 2: Průchod hejnem

Šířka budovy je rozdělena na stejně široké podélné pásy (transect) (např. pokud je budova 13 m široká bude vnitřní prostora rozdělena do 5 podélných pásů širokých asi 2,5 m. Šířky pásů jsou ve většině případů omezeny umístěním krmítek a napáječích linek (centrální rozvody) nebo zdí a přilehlým vedením s vodou (rozvody na stěnách). Rozvody vytváří překážku pro pohyb krůt, způsobenou pohybem člověka podél linie.

### Seznam podélných pásů

Hodnotitel by měl zleva doprava očíslovat pásy. První a poslední pás by vždy měl být zeď, což může poskytnout další informace o efektu stěn. Hodnotitel by měl hodnotit pásy v náhodném pořadí. Sousední pásy by neměly být následně sledovány.



## V hale

### - vstup posuzovatele do haly

Po vstupu do haly se musí hodnotitel dostat na místo začátku prvního náhodně vybraného pásu.

## Hodnocení

Hodnotitel pomalu prochází hejnem ve vybraném pásu a sleduje výskyt indikátorů v zorném poli (tvaru půlkruhu). Sledované indikátory jsou popsané dále. Hodnotitel by měl pokrývat zornou plochu přibližně 1 m před sebou o šířce pásu.



Hodnotitel zaznamenává výskyt každého indikátoru uvedeného níže do záznamového listu či tabletu. Pokud stejná krůta vykazuje více než jeden ukazatel (např. kulhání a zranění), měl by hodnotitel zaznamenat oba indikátory.

## Přehled indikátorů

### Zakrslost

Krůty, které jsou zjevně menšího vzrůstu, než je průměr hejna. Faktory zapříčínající malý vzrůst krůt v intenzivním výkrmu, mohou být neadekvátní výživa a spotřeba vody nebo přítomnost parazitů.

## Hodnocení

Malé krůty dosahují přibližně poloviční velikosti oproti průměrným krůtám v hejně.

### Znečištění

Špinavé peří může korelovat s kontaktní dermatitidou a kulháním u jednotlivých krůt nebo může být spojeno s prostředím a produkčním systémem.

## Hodnocení

Znečištění může být na peří křídel nebo ocasu. Nehodnotí se lehké zabarvení peří prachem, které pokrývá nejméně 50 % plochy těla.

### Ztráta peří

Krůta má na těle jedno nebo více viditelných míst s chybějícím peřím. Zvyšující se počet krůt s chybějícím peřím může zrcadlit neadekvátní stav ustájení a nebo problémy s chováním. Ztráta peří je často kombinována s výskytem poranění.

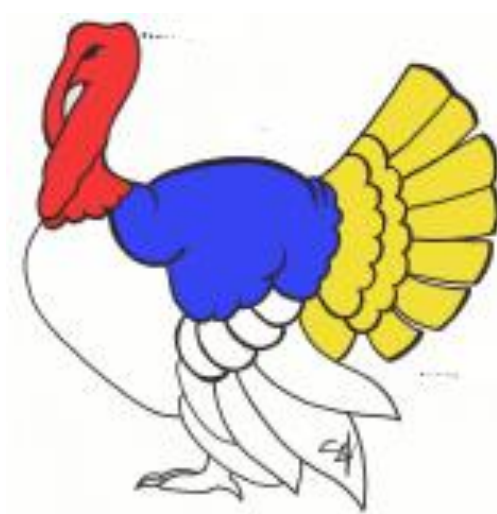
## Hodnocení

U krůty je hodnocena ztráta peří, když má zjevně holá místa na zádi nebo zádi a křídlech.



## Rány

### Barevné zvýraznění hodnocených oblastí



### Rány na hlavě

Označují všechny typy čerstvých nebo starých zranění v oblasti hlavy. Tyto léze, zvláště na pendulujícím přívěsku, mohou být výsledkem agresivního klovaní. Jeden nebo více stresových faktorů jako je utlačování, ostré světlo, nedostatečné krmení (zvláště nedostatek soli) nebo napájení, nedostatek místa nebo nuda, mohou způsobit kanibalismus.

## Hodnocení

Rány na hlavě jsou zjevnými příznaky nových nebo starých zranění. Oblast hlavy zahrnuje hlavu, zobák, přívěsek a krk.



### Rány na zádi/hřbetu

Označují všechny typy čerstvých nebo starých zranění v oblasti zádi. Tyto léze mohou být vysvětleny hlavně jako důsledek klovaní způsobený agresivním chováním.

## Hodnocení

Oblast zádi je mezi koncem krku a začátkem ocasu

### Rány na křídlech

Označují všechny typy čerstvých nebo starých zranění v oblasti ocasu. Tyto léze mohou být vysvětleny hlavně jako důsledek klovaní způsobený agresivním chováním. I tyto rány mohou být způsobeny různými stresovými faktory, viz předchozí indikátor. Oblast ocasu zahrnuje i ocasní peří.

### Imobilita - neschopnost pohybu

Krůty jsou imobilní pokud se nepokouší o pohyb. Imobilní krůty mohou odpočívat v nepřírodné pozici s končetinami nataženými dopředu nebo do boku. Imobilita způsobuje vážné ekonomické ztráty na globálním trhu, hlavně na konci produkčního cyklu a je hlavní problém welfare. Schopnost chůze může být postižena řadou faktorů jako genetická zátěž a prostředí.

## Hodnocení

Krůta je považována za imobilní, když se nepohybuje po přiblížení se hodnotitele nebo po mírném povzbuzení hůlkou.



### Kulhání

Kulhající krůta chodí se zjevnými potížemi. Jedna nebo obě končetiny nejsou plně zatěžovány. Neschopnost pohybu může být způsobena řadou faktorů jako genetická zátěž, prostředí a onemocnění. Kulhající krůty se často pohybují pouze tím, že se opírají o křídla. Problémy s pohybem způsobují na globálním trhu vážné ekonomické ztráty hlavně na konci produkčního cyklu.

## Hodnocení

Kulhající krůta se pohybuje směrem od hodnotitele, ale musí se zastavit k odpočinku po 2- 3 krocích.



### Nemoc

Nemocné krůty jsou obvykle nalezeny v klidové poloze s pendulujícím útvarům visícím na hrudník. Obvykle nemocné krůty vykazují příznaky narušení zdraví.

## Hodnocení

Nemocná krůta vykazuje příznaky jako je bledost a zmenšení výrůstku na čele, zarudlé, vodnaté oči a zjevné peří.



### Terminální fáze onemocnění

Krůta nemůže být vyléčena, obvykle uhynie, situace konečné fáze onemocnění jsou tak vážné, že žádná léčba nepomůže.

## Hodnocení

Krůta v konečné fázi onemocnění leží na zemi s hlavou položenou na podlaže nebo na zádech, obvykle s pootevřenými víčky se slabým dechem.

### Mrtvé kusy

Tady je několik faktorů zapříčínujících smrt v intenzivním chovu drůbeže. Mortalita jistě ovlivňuje zisk průmyslu a zemědělských podniků, ale jedná se také o výrazné narušení welfare.

## Hodnocení

Zapíše se počet mrtvých kusů.

### Agrese vůči ostatním

Klovaní je normální chování sloužící k nastolení hierarchie. Tzv. klovací systém začíná v brzkém věku a začíná se projevovat v různých časech podle velikosti hejna.

Jakmile je nastolen harmonický stav bez zřejmých dominantních/podřízených vztahů je udržován až do doby, kdy je struktura stáda narušena. Hlavní zooteknik farmy musí vzít v úvahu různé aspekty sociální organizace hejna, aby se minimalizovalo narušení navázaného vztahu.

Mezi příčiny agrese vůči ostatním patří: vysoká hustota osazení, nedostatečný prostor u krmítek a napáječek, velikost skupiny.

## Hodnocení

Agrese mezi jedinci je jasný agresivní útok na hlavu jiných krůt nebo pronásledování a klovaní, útoky zahrnují i let či skoky. Během průchodu skupinou sledujte výskyt tohoto chování.



### Páření

Někdy, kvůli chybě v určování pohlaví jsou samce a samice chovány společně a někdy se může projevit pářící chování. Toto normální chování může vést k lézím na zádi samic kvůli pohlavnímu dimorfismu (samice jsou výrazně menšího vzrůstu).

## Hodnocení

Samec sedí nebo se pokouší nasedat na záď samice - výskyt tohoto chování je při průchodu zaznamenáván.



AWIN, 2015. welfare assessment protocol for turkeys.

DOI:10.13130/AWIN\_TURKEYS\_2015

Tento studijní materiál vznikl díky podpoře IVA VFU Brno 2019FVHE/2380/64.



<https://reporto.info/druber-hrabava>